
Herstelplan ABP

1 oktober 2003

1 Inleiding

Voor 1 juli 2003 diende ABP bij de Pensioen- en Verzekeringskamer (PVK) een Herstelplan in te dienen waarin wordt aangegeven hoe een situatie van een dekkingstekort dan wel een reservetekort wordt opgelost. In deze notitie wordt de inhoud van het definitieve Herstelplan ABP uiteengezet. Dit Herstelplan sluit aan bij de PVK-circulaire van 30 september 2002 en het schrijven van 8 mei van de PVK gericht aan het ABP-bestuur (kenmerk 30/2002-6752). In het laatstgenoemde schrijven wordt aangegeven dat het plan primair gericht dient te zijn op het herstel van het reservetekort zoals dat per ultimo 2002 bij het pensioenfonds bestond binnen de door de PVK aangegeven periode van acht jaar.

Een belangrijk onderdeel van het Herstelplan vormt de zgn. beleidsstaffel. De staffel geeft invulling aan een integraal en samenhangend beleid ten aanzien van premiestelling en indexatieverlening en impliceert een bijstelling van het beleid van het ABP aangaande risicobeheer. De voorwaardelijkheid van de indexatie wordt daarbij nadrukkelijk ingevuld, waarbij de mate van indexatie gekoppeld wordt aan de financiële positie van het pensioenfonds. De integrale aanpak is gelegen in het feit dat op eenzelfde wijze de premie voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen (OP/NP-premie) wordt bepaald.

Het Herstelplan is in het bijzonder gericht op de periode tot 2010. De aanpak die voor de oplossing van de korte termijn problematiek wordt gekozen, en die een horizon heeft van 8 jaar, mag een verdere oplossing van de lange termijn problematiek van het pensioenfonds niet in de weg staan. Met de PVK zal nog nader worden overlegd over de lange termijn keuzen in de financieringsopzet van het fonds. Hierbij zal in het bijzonder de instellingen van de beleidsstaffel bij een situatie van ruime overdekking worden betrokken. Daartoe zal gezamenlijk overleg worden gevoerd tussen ABP en PVK. Dit met in achtneming van het feit dat in de komende maanden de verdere

invulling van het nieuwe Financiële Toetsingskader (FTK) nog aan de orde komt. De doelstelling is dan ook om dit overleg dit najaar af te ronden gelijk met het voorlopige uitkomsten inzake het FTK. Hierbij zij opgemerkt dat uiteraard de uitkomsten van het FTK breder zijn dan alleen deze specifieke oplossing voor ABP.

2 Financiële positie ABP en PVK-toets

In de brief van de PVK aan staatssecretaris Rutte van 2 mei 2003, waarin informatie wordt gegeven over de voortgang van herstelplannen van de pensioenfondsen, wordt nadrukkelijk aangegeven dat de PVK bij de beoordeling van oplossingen van het reservetekort, voorrang geeft aan de oplossing van het op 31 december 2002 door de fondsen berekende reservetekort. In de brief wordt in dit verband gesteld dat "ook als fondsen ervoor kiezen om door het opteren voor een kortere horizon een kleiner reservetekort te tonen, dan wordt dat door de PVK, binnen overigens te stellen kaders, geaccepteerd. Wel worden de fondsen in die gevallen gewezen op het feit dat men zich bewust moet zijn van latente problemen als de aandelenbeurzen zich op afzienbare tijd niet of slecht beperkt herstellen". Dit is ook terug te vinden in het schrijven van de PVK aan het ABP-Bestuur van 8 mei.

Deze benadering van de PVK betekent dat het ABP zich in zijn herstelplan primair richt op de oplossing van het reservetekort ultimo 2002. Deze benadering heeft het voordeel dat het reservetekort ultimo 2002 exact valt te berekenen, terwijl de berekening van het lange termijn tekort sterk afhankelijk is van aannames rond de ontwikkelingen op de financiële markten. Op basis van de PVK-circulaire van 30 september 2002 kan het reservetekort ultimo 2002 voor het ABP worden uitgerekend. In tabel 1 zijn de resultaten van deze berekening weergegeven.

Tabel 1: PVK-toets per ultimo 2002

	€ mrd	percentage VPV
Aanwezig vermogen	135,6	102,9
Af: VPV (obv 4% rekenrente)	-/- 131,7	100,0
Af: Reserve Algemene risico's	<u>0</u>	<u>0</u>
Overdekking	3,9	2,9
Reserve algemene risico's ^{a)}	0,0	0,0
Reserve beleggingsrisico ^{b)}	17,6	13,4
Reserve premietekort ^{c)}	<u>1,2</u>	<u>1,0</u>
Benodigde overdekking (reserve)	18,8	14,4
Reservetekort	-/- 14,9	11,5

- a. Op basis van de gehanteerde grondslagen en veronderstellingen bij de berekening van de VPV is sprake van een impliciete algemene reserve ter grootte van 5%. Derhalve hoeft daarbovenop niet nog eens een reserve algemene risico's van 5% worden aangehouden.
- b. Reserve beleggingsrisico op basis van een beleggingsmix die bestaat uit 44% zakelijke waarden en 56% vastrentende waarden.
- c. De premie OP/NP bedraagt voor 2003 15,2% en ligt daarmee onder het kostendekkende niveau (inclusief de vereiste solvabiliteitsopslag). Ter compensatie hiervoor dient een reserve premietekort te worden aangehouden van 1%.

Uit de cijfers van deze tabel blijkt dat het ABP ultimo 2002 een reservetekort had van € 14,9 mrd (=18,8-/-3,9), oftewel 11,5% in termen van de dekkingsgraad. In de eerste helft van 2003 heeft de dekkingsgraad zich rond deze 103% geschommeld. Op moment van schrijven bedraagt de dekkingsgraad circa 104%. Het gegeven dat de reserves voor beleggingsrisico en premietekort samen op 14,4% moeten uitkomen impliceert in feite dat op afzienbare termijn, d.w.z. binnen de door de PVK aangegeven periode van 8 jaar, de dekkingsgraad ten minste hoger uitvalt dan 114,4%.

3 Beleidsstaffel

In de ABP-omgeving is onderkend dat het vigerende instrumentarium van risicobeheer ontoereikend is om de solvabiliteitspositie van het pensioenfonds op korte en lange termijn adequaat te bewaken. Het gaat hierbij in het bijzonder om de begrenzing in de aanpassing van het premieniveau en de operationalisering van de voorwaardelijkheid van indexatie. Dit is reden geweest om het risicobeheer c.q. te

verbeteren, en wel aan de hand van de introductie van de zgn. beleidsstaffel. Deze staffel relateert het premie- en indexatiebeleid expliciet en eenduidig aan de financiële positie van het pensioenfonds.

In het geval de solvabiliteitspositie als voldoende kan worden beschouwd, zal in beginsel de volledige indexatie verleend worden en zal de premiestelling op kostendekkend niveau liggen. Bij een ontoereikende solvabiliteitspositie wordt zowel een korting op de indexatie¹ als een opslag op de kostendekkende premie doorgevoerd. Bij een ruime solvabiliteitspositie is er ruimte om eerder niet verleende indexatie alsnog te verlenen c.q. in te halen. Daarbij zal ten minste een minimum percentage inhaal worden aangehouden. In de beleidsstaffel is het onderscheid tussen ondergrens en bovengrens van groot belang. De staffel kent een ondergrens bij het niveau van de nominale aanspraken, waar in het geheel geen indexatie wordt gegeven en een bovengrens bij het niveau van de geïndexeerde aanspraken, waarbij ten minste weer de volledige indexatie wordt toegepast.

4 Instellingen parameters beleidsstaffel

ABP en PVK hebben overlegd over de instellingen van de parameters van de beleidsstaffel in het kader van de invulling van het Herstelplan. Dit overleg heeft geleid tot afstemming inzake de bepaling van de onder- en bovengrenzen van de staffel, het indexatiebeleid en de vormgeving van het premiebeleid.

4.1 Bepaling ondergrens en bovengrens

Voor de bepaling van het niveau van de ondergrens worden de verplichtingen gewaardeerd tegen de nominale rente die past bij de duration van de verplichtingen. Voor het niveau van de bovengrens wordt uitgegaan van de reële rente zoals deze valt af te leiden uit de Franse indexeringen. Teneinde grote schommelingen in deze grenzen te voorkomen, wordt voor de bepaling van de marktrente uitgegaan van een drie-jaars voortschrijdend gemiddelde. Bij deze aanpak komt naar raming de nominale rente eind dit jaar uit op 5,15% terwijl de reële rente 3,25% zou bedragen. Bij de voornoemde rentepercentages zal de ondergrens van de staffel liggen op 84% van de dekingsgraad bij 4% rekenrente en de bovengrens op 114%. Een en ander is grafisch in figuur 1 weergegeven.

¹ Uitgangspunt hierbij is dat zowel de toe te kennen indexatie op de opgebouwde aanspraken van de slapers en gepensioneerden als de toename van de opgebouwde aanspraken van de actieven als gevolg van de CAO-loonstijgingen verminderd wordt.

4.2 Indexatiebeleid

Tussen de onder- en bovengrenzen is er sprake van een (oplopende) partiële indexatie. De mate van partiële indexatie wordt bepaald aan de hand van de dekkingsgraad tussen de onder- en bovengrens. Daarbij zal voor de dekkingsgraad worden uitgegaan van een voortschrijdende, gemiddelde uitkomst teneinde te grote, respectievelijk te incidentele uitslagen te voorkomen. Boven de 114% wordt tenminste volledige indexatie toegekend. De mate waarin de niet gegeven indexatie uit het verleden wordt ingelopen, is mede afhankelijk van de behaalde overrendementen en nog op te bouwen reserves. Een en ander zal nader worden uitgewerkt in het eerder genoemde overleg tussen ABP en PVK over het financieringsbeleid op lange termijn.

4.3 Premiebeleid

Door de PVK is aangegeven dat de premie tenminste gelijk moet zijn aan het kostendeekkende niveau van nieuwe opbouw plus een solvabiliteitsopslag voor de aan te houden beleggings- en premiereserves. Zoals eerder aangegeven kan wat betreft de benodigde opslag voor de korte termijn uitgegaan worden van de benodigde reserve van ultimo 2002 ter grootte van 14,4%. Bij de bepaling van de kostprijspremie wordt deze gebaseerd op dezelfde rekenrente die gebruikt is bij de bepaling van de bovengrens, zijnde 3,25%. Bij deze rekenrente valt een kostprijspremie te berekenen van 19,6%. Inclusief de korte termijn solvabiliteitsopslag van 14,4% komt de premie die naar het oordeel van de PVK tenminste gevraagd moet worden, uit op $19,6 \times 1,144 = 22,4\%$. Dit is derhalve de OP/NP-premie die in elk geval zal worden gevraagd.

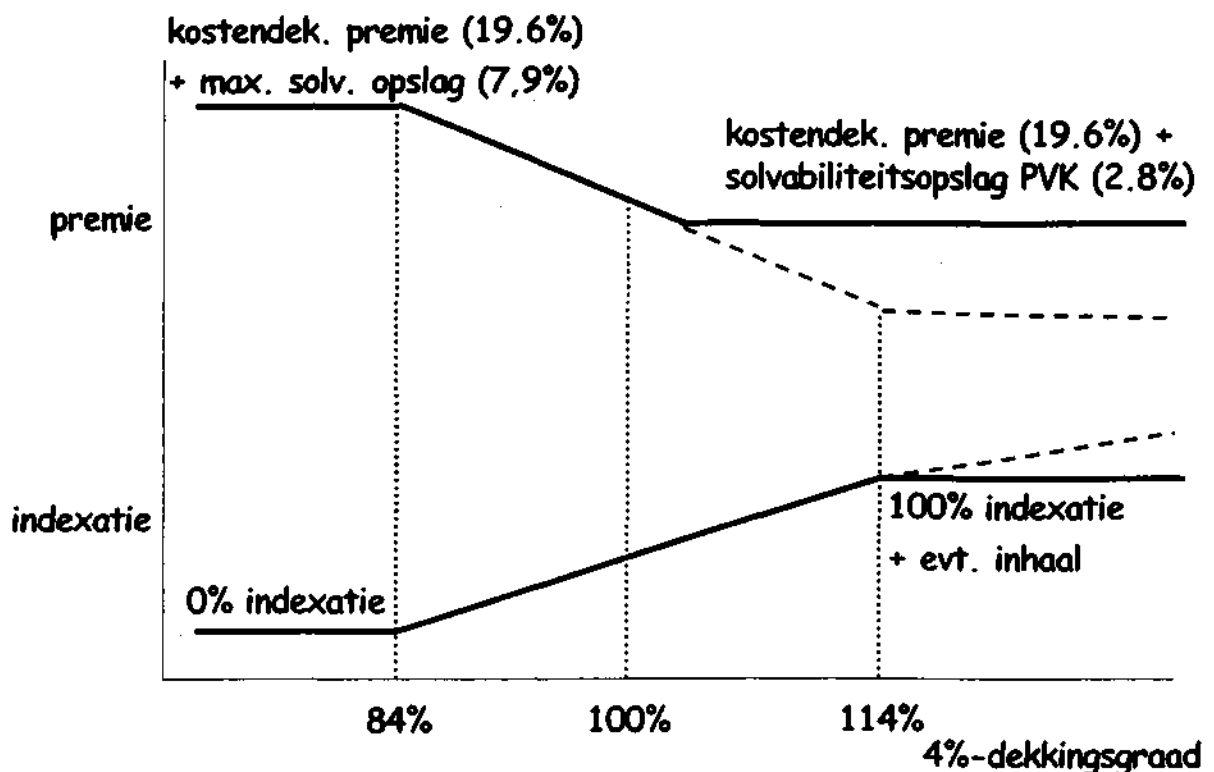
De OP/NP-premie die bij de ondergrens wordt geheven, is gelijk aan de kostprijspremie plus de lange termijn solvabiliteitsopslag ter grootte van 7,9%. Deze lange termijn solvabiliteitsopslag is de extra premie om in 35 jaar (premiehorizon) extra dekking bijeen te sparen zo dat na 35 jaar de dekkingsgraad gelijk is aan de bovengrens waarbij volledig geïndexeerd kan worden. De OP/NP-premie die geldt bij de ondergrens van de staffel, en gelijk is aan de kostprijspremie plus de lange termijn opslag, komt uit op $19,6 + 7,9 = 27,5\%$.

De OP/NP-premie die volgens de opzet van de beleidsstaffel bij de bovengrens in rekening wordt gebracht, is de kostprijspremie. Omdat evenwel de OP/NP-premie niet onder het niveau van de kostprijspremie plus korte termijn solvabiliteitsopslag mag zakken, betekent dit dat vanaf het moment dat de OP/NP-premie (bij een stijgende dekkingsgraad) dit niveau bereikt, de OP/NP-premie constant blijft. Dit constante premieniveau wordt gehandhaafd ook als de dekkingsgraad (op basis van

4% rekenrente) boven de 114% uitkomt. De premiestelling op langere termijn bij een situatie van ruime overdekking zal ook onderwerp van het overleg zijn tussen PVK en ABP over de instellingen van het lange termijn beleid.

Momenteel wordt binnen de Pensioenkamer overlegd over bijstelling van het ambitieniveau van de regeling. Naar de mate dat een matiging van het ambitieniveau wordt bereikt, zal dit een doorvertaling vinden in een daling van de kostprijspremie. Dit kan evenwel pas gebeuren nadat de relevante wet- en regelgeving is aangepast. Terzijde, dit heeft geen gevolgen voor de werking van de staffel, wel voor de premieniveaus in de staffel.

Figuur 1: staffel 84%-114% plus PVK-opslag

5 Resultaten

Een overzicht van de resultaten voor een deterministische projectie is weergegeven in tabel 2. Deze projectie gaat wat betreft de economische veronderstellingen uit van de richtlijnen van de PVK hieromtrent. Gegeven het voorgenomen beleggingsbeleid van ABP (36% aandelen, 44% vastrentend en 20% 'alternatives') leidt dit tot een fondsrendement van circa 6,5%. Wat betreft de loonontwikkeling is vanaf 2008 gerekend met een loonstijging van 3%, dat past binnen hetgeen door de PVK-circulaire hieromtrent is gesteld. Voor de jaren 2004 t/m 2007 wordt aangesloten bij de meest recente ramingen van de loonontwikkeling in de overheidssector, die aansluiten bij het regeerakkoord.

De resultaten indiceren dat het beoogde herstel van de dekkingsgraad binnen 8 jaar gerealiseerd kan worden. De dekkingsgraad begin 2010 komt uit op bijna 115%. Verder is op te merken dat de premiestelling in de beschouwde periode voldoet aan hetgeen door de PVK minimaal is voorgeschreven. De feitelijk verleende indexatie blijft achter bij de volledige indexatie zolang de dekkingsgraad kleiner is dan 114%. Bij aanvang bedraagt de feitelijke indexatie ruim 60% van de volledige indexatie, maar met de gestage verbetering van de dekkingsgraad neemt dit percentage gedurig toe tot uiteindelijk 100% vanaf 2008.

Tabel 2: Vooruitberekening Herstelplan (deterministisch) conform overeengekomen invulling

jaar	DEKKINGSGRAAD	PREMIE	INDEXATIE				
			loon	indexatie	verhouding	genoten cum index	gemiste cum index
2003	103.0	15.2	2.6	1.7	63%	1.7	0.9
2004	103.4	22.4	0.5	0.3	65%	2.0	1.1
2005	106.2	22.3	0.4	0.3	74%	2.3	1.2
2006	109.3	22.3	0.9	0.7	85%	3.0	1.4
2007	112.1	22.4	1.5	1.4	94%	4.4	1.4
2008	114.1	22.5	3.0	3.0	100%	7.6	1.4
2009	114.5	22.5	3.1	3.1	100%	10.9	1.4
2010	114.9	22.5	3.0	3.0	100%	14.3	1.4
2003-2010	109.7	21.5	1.9	1.7	90%	14.3	1.4
2011-2020	117.7	22.7	3.0	3.0	100%	54.2	1.4
2021-2030	125.0	23.0	3.0	3.0	100%	108.2	1.4
2031-2040	135.7	23.1	3.0	3.0	100%	181.0	1.4

6 Juridische aspecten

Voor het inzetten van de indexatie als sturingsmiddel is een reglements- en wetswijziging noodzakelijk. De wetswijziging (artikel 10 WPA) geldt met name voor de op 31 december 1995 reeds ingegane pensioenen en bestaande uitzichten op pensioen. Voor de na de privatisering van het ABP per 1 januari 1996 opgebouwde rechten zal het vigerende pensioenreglement door de sociale partners dienen te worden aangepast. Het gaat hierbij om de operationalisering van de voorwaardelijke indexatie, waarbij de staffel moet worden gezien als een nadere invulling van de conditie dat niet (volledig) wordt geïndexeerd als de financiële positie zich daar dwingend tegen verzet.

7 Overige regelingen

Wellicht ten overvloede, maar het is van belang te onderstrepen dat onderkend wordt dat de invulling van de beleidsstaffel en de eisen die de PVK stelt ten aanzien van de minimale premie inclusief de solvabiliteitsopslag van 14,4% ook gevolgen zullen hebben voor de financiering van de andere kapitaalgedekte regelingen. Bij de FPU (inclusief de sectorale aanvullingen) is met name relevant dat de premiestelling volgens de systematiek van de staffel zal plaatsvinden. Bij het IP/HPT en de ANW-reparatie die in rentedekking gefinancierd worden, zal alleen de korte termijn solvabiliteitsopslag van 14,4% die de PVK vraagt van toepassing zijn.

8 Vervolg

Het voorgaande heeft duidelijk gemaakt dat het Herstelplan van ABP op de korte termijn tot een zodanige verbetering van de dekkingsgraad leidt dat voldaan wordt aan de korte termijn vereisten van de PVK ten aanzien van de financiële positie. Zoals eerder is aangegeven zal nog met de PVK nader worden overlegd over de lange termijn keuzen in de financieringsopzet van het fonds. Hierbij zullen in het bijzonder de instellingen van de beleidsstaffel bij een situatie van ruime overdekking worden betrokken. Daartoe zal gezamenlijk overleg worden gevoerd tussen ABP en PVK om te bezien hoe beide benaderingen zo goed mogelijk op elkaar kunnen aansluiten. Dit met in achtneming van het feit dat de komende maanden de verdere vormgeving van het nieuwe Financiële Toetsingskader (FTK) nog aan de orde komt. Het overleg zal dan ook dit najaar, gelijk met de voorlopige uitkomsten inzake het FTK, worden afgerond.

=====